

Ga'al Yisrael- Keep it to YOURSELF or SHARE?/Yehoshua Grunstein

Introduction

הש"ד [נלפול בהנהגת הוראות באיסור והיתר, יו"ד סוף רמ"ב/ט]-כשם שאסור להתיר את האסור כך אסור לאסור את המותר... מפני שעל הרוב יש בו צד הקל במקום אחר מחמת שנאסר והוא חומרא דאתי לידי קולא. ואף על פי שלפי הנראה לא יבא מזה צד קולא = אסור שאפשר שיתגלגל ויבא קולא עד אחר מאה דברים.

Example

<p>הרמב"ם [תפילה ונו"כ ט"א]- סדר תפילת הציבור ... ושליח ציבור יורד לפני התיבה ועומד באמצע העם ומתחיל ואומר קדיש... ואחר כך אומר "ברכו"... ומתחיל ופורס על שמע בקול רם, והם עונים "אמן" אחר כל ברכה וברכה והיודע לברך ולקרוא עמו קורא עד שמברך גאל ישראל"</p>	<p>אשל אברהם¹ [בוטשאטש סי'ן]- עוד מצאתי אני נוהג כשאני מתפלל לפני העמוד לומר בחשאי "בא"י" דברכות קריאת שמע לפני ולאחריה, כיון שאין לענות ין הפרקים "ברוך הוא וברוך שמו" כמו שכתב המג"א ז"ל [סימן קכד ס"ק ט-ופשוט דאם עסוק במקום שאינו רשאי להפסיק אסור לאומרן] והבאר היטב [סק"ן]... וכן כל ברכת "גאל ישראל" בשחרית... ועד שיפורסם שלא לענות בין הפרקים "ברוך הוא וברוך שמו" כן הוא על צד היותר טוב</p>
---	--

Saying AMEN after Ga'al Yisrael

<p>ספר המנהגים טירנא [מנהג של יום חול]- וא"ח כתב שטעות שלא לומר אמן, וכן "השם שפתי תפתח" ולא הוי הפסק, ... "כי שם השם אקרא" אין אומרים בשחרית וערבית כדי להסמיך גאולה לתפילה, אבל "אמן" ו"השם שפתי תפתח" לא הוי הפסק. רמ"א [שם]- וי"א דעונין "אמן", וכן נוהגין לענות אחר הש"ץ. רמ"א [שם]- וי"א שמותר לענות אמן על "גאל ישראל" וכן נוהגין (טור). הסבר הלבוש [או"ח סי'תז]- ולא הוי הפסק בין גאולה לתפלה כיון שחייבוהו על כל פנים לאומר הוי כגאולה אריכתא</p>	<p>משנה ברורה [סי'ו/ל"ה]- יש מדקדקים שרוצים לצאת לכו"ע וממתינים ב"צור ישראל" או ב"שירה חדשה" כדי לענות "אמן" אחר הש"ץ וכתבו כל האחרונים [אליה רבה ופרי מגדים וחידושי ר' עקיבא איגר ולבושי שרד וחיי אדם] שלא יפה הם עושים שהרי הוא באמצע הפרק של "אמת ויצייב" ואין לענות שום "אמן" לבד משתי אמנים הנ"ל בס"ג בהג"ה [נז]... אלא עצה אחרת יש ונכון לעשותה כדי לצאת לכו"ע; שיכוין לסיים עם הש"ץ בשוה ואז אינו מחוייב לענות "אמן" או שיתחיל שמ"ע מעט קודם הש"ץ דהיינו הפסוק ד' שפתי וגו' דבזה המעט ודאי ליכא קפידא דאין ניכר כלל הקדמתו:</p>	<p>מגן אברהם [או"ח סי'ו/י"א]-1 והמדקדקים ממתנינים ב"צור ישראל" כדי לענות "אמן", ובס"ט משמע שיש להמתין ב"שירה חדשה", 2) ונ"ל דאם ירצה, יוכל לכוין לסיים עם הש"ץ ואז אינו מחויב לענות "אמן"</p>	<p>ספר המנהגים טירנא² [מנהג של יום חול]- ורב עמרם כתב שאין עונין "אמן" [משום] דהוי הפסק בין גאולה לתפילה. שולחן ערוך [או"ח קיי"א/א]- צריך לסמוך "גאולה" ל"תפלה" ולא יפסיק ביניהם, אפי' ב"אמן" אחר "גאל ישראל" ... ערוך השולחן [או"ח סי'ו/י"ד]- ולפ"ז היה נראה שלא לענות "אמן" אחר שסיים הש"ץ גאל ישראל וק"ו הוא מקדושה שאין מפסיקין כמ"ש, וכן הוא דעת הזהר שלא לענות אמן, וכן פסק רבינו הבי"י. אבל רבינו הרמ"א כתב שם ד"י"א דעונין אמן... ומ"מ מנהגינו אינו כן [וכ"כ הא"ר סק"י כי הרא"ם חולק בזה, וכ"כ השל"ה שאין לענות "אמן" אחר הש"ץ, והמגיד הזהיר להב"י שלא לענות]:</p>
--	---	---	---

¹ ר' אברהם דוד ווהרמן, 1771-1840, חסיד סאסוב מפולין, למדן, קשרים עם התיבות ור' אפרים זלמן מרגליות
² ר' יצחק אייזיק טירנא (סוף המאה הי"ד - מחצית המאה הטי"ו). רבו המובהק היה ר' אברהם קלויזנר, ור' שלום מנוישטט (המהר"ש), ועוד. ר' אייזיק חיבר את 'ספר המנהגים' שלו במטרה לסכם את מנהגי יהודי אוסטריה לכל השנה ועם נדידת היהודים מזרחית התפשט מנהג זה במזרח אירופה, והספר הפך למקובל והנפוץ ביותר מבין ספרי המנהגים באשכנז.

Saying it in a Whisper

<p>הרב יוסף אליהו הענקין [עדות לישראל, עמ' קנד/161]- תקנת חכמים ששליח הציבור יתפלל בקול מיוצר, עד אחר "שמונה עשרה" בכדי להוציא את מי שאינו בקי. ואפילו כשכלם בקיאים התקנה קיימת...בדיעבד יוצאים בקיצור של כל ברכה... אבל על כל פנים, הפתיחה של הברכה שפותח בברוך ובחתימה ומעט ממין החתימה סמוך לה, מחויב לאמר בקול רם</p> <p>בשמו של הרב שמואל זונר [מבית לוי, ו'עמ' כ"ד, סימן י"א]- ולא יסיים הש"ץ ברכת "גאל ישראל" בלחש</p> <p>הסבר הרב משה שטיין [הערה י"ס]- ושמעתי ממרן...דלא הוה ניחא לרבנותי וגדולי ישראל שיסיים הש"ץ בלחש "בא"י גאל ישראל", כמו שיש נוהגים כן; לומר "ברוך אתה ה'" בקול רם ולסיים "גאל ישראל" בלחש ודאי אין זה כבוד הברכה.</p> <p>הרב בנימין זילבר [בית ברוך על החיי אדם, סימן כ, ס"ק נ"ו]- וראיתי מדקדקים חדשים, שהחזן אומר "גאל ישראל" בלחש, אבל מהא דכל האחרונים חיפשו עצות האיך לצאת לכ"ע ולא כתבו עצה זו! מסתמא, דלא סבירא להו והדין עמהם: או משום דאין זו דרך כבוד, או משום לפי מה שנקטינן [עי' כלל ו' ס"ה] דאם יודע איזה ברכה מסיים עונה "אמן" וכשאומר החזן בקול רם "בא"י" הרי יודע מתי הוא מסיים "גאל ישראל", ונמצא דאין מרויחים בזה כלום!</p> <p>הגרש"ז אויערבאך [הליכות שלמה ז'י"ח]- דבכל האחרונים שטיכסו עצה לענין עניית האמן לא עלתה על דעתם שיאמרוהו בלחש, אף על פי שעצה פשוטה הוא, משמע שאין לעשות כן, כי תקנת חכמים להתפלל מיוצר עד שמו"ע בקול להוציא מי שאינו בקי, ולא נשתנה התקנה אף על פי שכולם בקיאים</p> <p>הרב שטרנבוך [תשובות והנהגות א/ק"ה]- הפוסקים לא נקטו עצה זו, כי זר הוא אצלם, והעיקר כדבריהם לומר עם הש"ץ בקול, ובזה רויחו לעמוד שמו"ע יחד, וכל אלו העומדים בין הפרקים ולפני ואחרי התפילה יוכלו לענות אמן אחר ברכה זו</p> <p>בשמו של הגר"ד סולובייצ'יק [נפש הרב עמ' קכ"ח]- מן הנכון שהש"ץ יאמר אף חתימת הברכה ד"גאל ישראל" בקול רם, דכל עניינו של הש"ץ הוא כדי להוציא בברכותיו את שאינם בקיאים, ואם לא יאמר כל הברכות בקול רם, ולא ישמעו האינם-בקיאים, בודאי לא יוכל להוציאם, ונמצא שלא מילא את תפקידו בתורת ש"ץ</p> <p>הרב אפרים גרינבלט [שו"ת רבבות אפרים א/ע"א]- ולהלכה נראה מדלא הביא במ"ב עצה כזאת שהחזן יענה בלחש, א"כ ש"מ דלא ראוי לעשות כן. ויש לאשכנזים לנהוג כדברי הרמ"א... עוד נראה...הלא החזן מוציא הקהל בברכות ובתפילה כתקון חז"ל וא"כ מעיקר הדין היה שהחזן יאמר את כל התפלה בקול!... וא"כ, אם יאמר בלחש, א"כ איך יוציא את הקהל בזה? וידידי הרב אליהו קאפל שליט"א העיר אם מי שאינו יודע להתפלל איזה מהברכות והשאר יכול אם אפשר להוציאם במקצתם והשאר יאמר בעצמו.</p>	<p>הרב אפרים גרינבלט [שו"ת רבבות אפרים א/ע"א]- רבבות אפרים א/ע"א- וידידי הרב ישראל פורת זצ"ל כתב לי טעם; מאחר שיש בזה חילוקי דיעות והדבר עלול לגרום להפרעה בין גאולה לתפלה שהללו יענו אמן והללו ימחאו וישתקו= ולפיכך הונהג שהש"ץ מסיים בלחש</p>	<p>הרב גדליה פלדר [יסודי ישורון א/עמ' רפ"ד]- ונוהגים שהש"ץ אומר בלחשה בכדי שלא יצטרך לענות "אמן"</p> <p>הרב אפרים גרינבלט [שו"ת רבבות אפרים א/ע"א]- ועיין חתן סופר [על אור"ח ח"ב שער התפלה וני"כ וקרה"ת] שכתב שהנכון לסיים בלחש</p>
--	--	--